



Inhoudelijk verslag

Cultuureducatie met Kwaliteit 2019

van Kunstloc Brabant en Erfgoed Brabant





INHOUD

1.	Inleiding	p. 3
2.	Gerealiseerde activiteiten en reflectie	p. 3
2.1	Doel 1: implementatie, verdieping en ontwikkeling curriculum	p. 3
2.1.1	Duurzame verankering en verdieping	p. 3
2.1.2	Verbreding	p. 4
2.1.3	Werkwijze en instrumentarium	p. 4
2.1.4	Kennisdeling en samenwerken	p. 5
2.1.5	Doorgaande leerlijn erfgoededucatie	p. 7
2.2	Doel 2: Inhoudelijke deskundigheid	p. 7
2.2.1	DCL-adviseurs	p. 7
2.2.2	Intermediairs	p. 7
2.2.3	Cultuurcoördinatoren en teams	p. 8
2.2.4	Trainers	p. 8
2.2.5	Culturele veld	p. 8
2.2.6	Erfgoedinstellingen	p. 9
2.2.7	Pabo's	p. 9
2.2.8	Evaluatie	p. 9
2.3	Doel 3: Versterken van relatie school met culturele en sociale omgeving	p. 9
3.	De Cultuur Loper in het vo	p. 10
4.	Reflectie door samenwerkingspartners	p. 11
5.	Bereik en prestatiecijfers	p. 15
6.	Monitoren en evaluatie	p. 15
7.	Niet-bestede middelen	p. 15
8.	Betrokken pabo's en kunstvakopleidingen	p. 16



1. INLEIDING

2019 is het derde jaar van de beleidsperiode Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020. In dit inhoudelijk verslag licht Kunstloc Brabant de voortgang toe van De Cultuur Loper (DCL). Met het programma werken via de matchingsregeling scholen in 47 Brabantse gemeenten aan de doelen van de CmK-regeling. Ook in Tilburg, een gemeente die niet door ons wordt gefinancierd, zijn twee DCL-scholen. DCL is ontwikkeld door Kunstloc Brabant in samenwerking met Erfgoed Brabant en in co-creatie met het onderwijs en cultuurprofessionals.

In 2019 stonden voor Kunstloc en Erfgoed Brabant drie speerpunten centraal:

- vertrouwen in het DCL-gedachtengoed (het brede commitment m.b.t. de DCL-aanpak: houding, instrument, relatie);
- focus op school, leerling en leraar (de kwaliteitsslag in ambities en het maken van keuzes);
- bewustwording van het doel, de effecten en de rol van de culturele omgeving, oftewel de leeromgeving van het kind, zowel in als buiten de school.

2. GEREALISEERDE ACTIVITEITEN EN REFLECTIE

2.1 Doel 1: implementatie, verdieping en ontwikkeling curriculum

2.1.1 Duurzame verankering en verdieping

2019 stond in het teken van het verankeren van het DCL-gedachtengoed. Hiervoor gebruikten we *Het Fundament* dat in 2018 verscheen. Met *Het Fundament* kan iedereen die met DCL werkt zich opnieuw verbinden met de basis.

Tijdens twee provinciale themabijeenkomsten is met zo'n vijftig intermediairs po en vo gesproken over *Het Fundament*. Tijdens de bijeenkomsten is input opgehaald voor het flexibeler inzetten van DCL. Ook is besproken wat er in de dagelijkse praktijk van de school gebeurt met het gedachtengoed. Met elkaar is onder meer gekeken naar de rol van de intermediair als begeleider van het traject. In de tweede bijeenkomst (over filosofie en houding) is met name gekeken naar de rol van domein 3: kunst uit de grote wereld. Uit een peiling onder intermediairs en professionele gezelschappen is gebleken dat scholen in hun onderwijs minder met de kunsten doen. We hebben gekeken hoe de rol van de kunsten kan worden versterkt en welke mogelijkheden het Kunstloc-project Professionele Kunst & Educatie biedt. Als voorbeeld werd genoemd het gezamenlijk inkopen van kunst zoals in regio west wordt onderzocht. De opgehaalde meningen en ideeën vormen de input voor regiobijeenkomsten en individuele gesprekken.



*Afbeelding uit
Het Fundament*

In 2019 zijn de voorbereidingen gestart voor een DCL-dag speciaal voor leraren en leerlingen. Deze Dag van acht, die gepland staat in het najaar van 2020 of voorjaar 2021, gaat over betekenisvol cultuuronderwijs met een centrale rol voor domein 3: kunst uit de grote wereld.

Het afgelopen jaar hebben we het gedachtengoed uitgedragen naar landelijke partijen als het LKCA en FCP, onder meer via publicaties en presentaties.

2.1.2 Verbreding

De deadline voor nieuwe gemeenten om aan te haken was 1 januari 2019. De verbreding richtte zich dus niet meer op het aantal gemeenten, maar op het betrekken van meer deelnemende scholen. We hebben adviesgesprekken met gemeenten en intermediairs gevoerd over lopende zaken. Bij wisseling van intermediairs zijn de betrokkenen direct met de DCL-basistraining gestart.

2.1.3 Werkwijze en instrumentarium

Een interne denktank met adviseurs van Kunstloc en Erfgoed Brabant heeft op basis van Het Fundament, gesprekken met intermediairs, cultuurcoördinatoren en trainers plus de resultaten uit de CmK-monitor een aantal wijzigingen in het DCL-traject voorgesteld. Om DCL een stevigere rol in cultuuronderwijs te geven – zowel in het po als in het vo – blijkt een flexibeler toepassing van het traject en de bijbehorende instrumenten de juiste richting te zijn. Zo zullen de laatste stappen van het traject niet meer volgordelijk maar cyclisch worden ingezet. In 2019 is een operationaliseringsplan geschreven op basis waarvan in 2020 de werkwijze wordt bijgesteld.

Er is besloten de geplande aanpassingen van het online instrument www.decultuurloper.nl uit te stellen. Het plan voor herziening van de website dat in het verslagjaar is ontwikkeld, wordt in de loop van 2020 aangescherpt op basis van de evaluatie van de gewijzigde werkwijze. Concrete veranderingen van de website worden doorgeschoven naar de nieuwe beleidsperiode van CmK.

Intermediairs melden dat zij veel energie moeten steken in het ondersteunen van leraren. We hebben hierover sessies georganiseerd voor adviseurs, intermediairs, cultuurcoördinatoren en leraren. Uit deze samenkomsten kwam het plan om drie acties te starten, gericht op het helpen van de leraar zodat hij kunst tot onderwijs kan maken. Samen met een theatermaker hebben we kunstinterventies ontwikkeld die de school op kunstzinnige wijze op haar kop zetten. We hebben de activiteitenmaker '4 maal viertjes' gemaakt om de leraar in de klas te ondersteunen en inspireren bij het inrichten van culturele activiteiten. Als derde hebben we de Competenties Cultuureducatie Kunst & Erfgoed verbonden aan het DCL-gedachtengoed. We hebben een werkwijze ontwikkeld die de leraar ondersteunt bij het verbeteren van zijn cultuurlessen.

In 2019 kwam het profiel voor cultuurprofessionals beschikbaar en hebben we het profiel van de DCL-adviseur afgerond.

Enkele vo- en po-scholen is in 2019 begonnen met het Cultureel Zelfportret, onder begeleiding van een intermediair die vorig jaar is getraind in werken met dit volginstrument.



Om meer aandacht te genereren voor scholing lieten we een [informatiefilm](#) maken over deskundigheidsbevordering als onderdeel van DCL.



Andere instrumenten en producten die we voor DCL hebben ontwikkeld, zijn vaker onder de aandacht van het onderwijs gebracht. Zodra een school eraan toe was, namen intermediairs bijvoorbeeld het IndicaTORENSpel mee in hun gesprekken. Trainers zetten tijdens hun trainingen de Reflectiekaarten in. Besloten is bij nieuw te ontwikkelen instrumenten direct een implementatietraject voor de school op te stellen.

2.1.4 Kennisdeling en samenwerking

Brabant

Het was het zevende jaar van de CmK-samenwerking tussen Kunstloc en Erfgoed Brabant. Met regelmaat zoeken we nog naar wat de rol is van ons als tweedelijnsinstellingen in het traject. Als adviseur, als coach, voor intermediairs, cultuurcoördinatoren, leraren? We gaan voor de rol waarmee we het meeste impact hebben zonder dat we buiten de opdracht van de organisaties gaan. Het aantal adviseurs (voorheen coaches) bij Kunstloc en Erfgoed Brabant die actief zijn binnen DCL is gelijk gebleven: negen zijn werkzaam voor het primair en drie voor het voortgezet onderwijs.

In 2019 hebben we meer ruimte gemaakt voor uitwisseling tussen adviseurs. Terugkoppeling over ervaringen in de eigen regio zijn belangrijk. Iedere adviseur heeft zijn eigen sterke kanten en heeft ruimte om het adviseurschap op zijn eigen manier in te vullen. Maar er moet een gezamenlijke basis onder liggen. De gesprekken over Het Fundament zijn daarbij behulpzaam. In 2019 kwamen de adviseurs elke zes weken bijeen voor intervisie en uitwisseling van werkwijze en praktijkervaringen.

De Brabantse DCL-intermediairs zijn verenigd in zes regionale netwerken, die elk minimaal twee keer per jaar samen zijn geweest. De intermediairs zijn inmiddels volledig eigenaar van hun eigen netwerk: zij bepalen de agenda en besluiten wanneer adviseurs worden uitgenodigd om specifieke onderwerpen te behandelen. Zo hebben de adviseurs informatie gegeven over onder meer de ontwikkelingen bij het Cultureel Zelfportret, co-teaching en EVI.

Intermediairs die in het po werken, benaderen met specifieke vragen een adviseur voor een een-op-een adviesgesprek. In het vo werken de Kunstloc-adviseurs nauw samen met de intermediairs en de scholen.

Vanuit één regionetwerk kregen we het signaal dat niet alle nieuwe leraren een goede basisles over kunst en cultuur kunnen geven. Samen met het netwerk organiseerden we vervolgens een aantal themabijeenkomsten over creativiteit.

Kunstloc en Erfgoed Brabant delen de goede voorbeelden en lessen uit een regionetwerk met de andere netwerken. Dit kan de komende periode worden geïntensiveerd.



Nice bijeenkomst 2019

Op 6 februari 2019 organiseerden we een NICE-overleg over het belang van domein 3: kunst uit de grote wereld.

Er zijn geen bijeenkomsten over begroten en verantwoord worden geweest: de systematiek is bij iedereen bekend. Wel zijn in het voorjaar hierover adviesgesprekken op maat met gemeenten en intermediairs gevoerd.

Kunstloc en de B5-steden Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Tilburg, Breda en Helmond vormen samen het Brabants Platform. Het platform verkent de mogelijkheden voor samenwerking tussen de twee Brabantse CmK-programma's De Cultuur Loper en De Culturele Ladekast. Het platform start hiertoe concrete projecten gericht op de CmK-doelen:

- in 2019 kwam een leerlijn Kunst & Technologie voor het po en vo gereed, gebaseerd op de doelen van De Culturele Ladekast en de competenties van DCL;
- samen met Babel Den Bosch, de uitvoerder van De Culturele Ladekast, is het platform een netwerk gestart voor de vijf mytylscholen in Brabant. Met alle scholen samen is een ambitiegesprek gevoerd om de werkelijke vraag van deze specifieke doelgroep boven tafel te krijgen.



DCL-partners buiten Brabant

Buiten Brabant werken inmiddels zes collega-instellingen met DCL: ECI Cultuurfabriek, RICK en Schunck in Limburg, Cultuurkwadraat in Zeeland, Kunstgebouw in Zuid-Holland, Plein C in Noord-Holland en Stadkamer Zwolle in Overijssel. Twee keer per jaar ontmoeten de CmK-adviseurs van deze instellingen elkaar in Brabant om bij te praten over de ervaringen en ontwikkelingen met DCL. Een aantal adviseurs was aanwezig tijdens de twee provinciale themabijeenkomsten. Ook is geïnvesteerd in een training over de coachende manier van werken en het voeren van het ambitiegesprek op de scholen. Kunstloc voert gesprekken over verdere samenwerking met Cultuur Oost in Gelderland.

CmK-partners landelijk

Kunstloc werkt op verzoek van het LKCA al een aantal jaren met verschillende partners aan de (door)ontwikkeling van EVI; een zelfevaluatie-instrument voor het onderwijs. In 2019 hebben we samen met Stichting Kunst & Cultuur (K&C) in Drenthe, KCR in Rotterdam, Plein C, Noord-Holland, Cultuur Educatief Collectief en Vereniging CultuurProfielScholen PO een versie 2.0 van EVI opgeleverd. In deze versie is het kwantitatieve monitoringsdeel van EVI gecombineerd met de kwalitatieve aspecten van DCL, Curriculum.nu en inzichten van het kwaliteitskader van de VCPS-PO en de Cultuureducatiescan. EVI 2.0 kan zich verheugen in breed draagvlak. Er is een pilot voor

scholen opgezet die in 2020 start. Het FCP gaat onderzoeken of het instrument kan worden ingezet ter vervanging van de huidige landelijke CmK-monitor.

Het LKCA heeft de training Coachen in Cultuur Onderwijs, die Kunstloc samen met de Coaching Academy ontwikkelde, in heel Nederland uitgezet. In 2019 heeft Kunstloc de eerste drie van de zes trainingen verzorgd voor de deelnemers.

Kunstloc is ook actief in het landelijke icc-trainersnetwerk. Als kennisdeler spelen wij in de voorhoede een actieve rol door mee te denken over het ontwikkelen van scholing.

2.1.5 Doorgaande leerlijn erfgoededucatie

Erfgoed Brabant heeft een nieuw pilotproject uitgevoerd. Leerlingen van groep 8 gingen in gesprek met de bewoners van een voormalig klooster. De dialogen betroffen niet het klooster maar juist de huidige bewoners. Vervolgens dachten de leerlingen na wat die verhalen en plekken voor henzelf betekenen. De pilot was een succes en wordt in 2020 op verschillende plekken voortgezet. Deze aanpak leerde ons in te zetten op verwachtingsmanagement. Veel vrijwilligers in de erfgoedsector willen graag het verhaal van het erfgoed vertellen. Bij dit project bleek het belangrijk van tevoren duidelijk te maken dat het niet de bedoeling is de leerlingen te overspoelen met historische feiten, maar dat het om henzelf als persoon gaat.

2.2 Doel 2: Inhoudelijke deskundigheid

In 2019 hebben we voor alle doelgroepen gewerkt aan het verder professionaliseren van de scholingstrajecten en zijn co-creatietrajecten ingericht. In totaal namen 1.745 personen deel aan de DCL-trainingen van Kunstloc.

2.2.1 DCL-adviseurs

Er zijn twee nieuwe adviseurs opgeleid in het werken met DCL. Zij volgden de DCL-basistraining. Daarnaast waren er gemiddeld twee intervisiegesprekken per adviseur.

2.2.2 Intermediairs

Het afgelopen jaar hebben we vier nieuwe intermediairs opgeleid, van wie een buiten Brabant werkzaam is met DCL. Zij volgden de DCL-basistraining en zijn een-op-een begeleid door een adviseur van Kunstloc. In totaal organiseerden we de training, waaraan behalve intermediairs ook cultuurprofessionals en adviseurs deelnemen, drie keer. De ICC-plus module, gericht op draagvlak, is een keer uitgevoerd.

In een aantal netwerkgroepen zijn op verzoek van de intermediairs, intervisies gestart. Adviseurs van Kunstloc en Erfgoed Brabant begeleiden binnen hun eigen regionetwerk verschillende groepjes intermediairs.



2.2.3 Cultuurcoördinatoren en teams

Eén lcc-cursus Brabant – van de vijf die we vorig jaar gaven – was een pilot van de lcc-training nieuwe stijl, die uitgaat van de leervraag van de deelnemer. Met de pilot onderzoeken we, met toestemming van het LKCA, de mogelijkheden van een gecertificeerd meerjarig scholingstraject, waarvan de lcc-cursus een onderdeel is. In 2019 is de eerste nieuwe cultuurcoördinator van de lcc-lichting van 57 gecertificeerd, de overigen volgen in 2020. De belangstelling voor scholing over het Cultureel Zelfportret is groeiend. Ook leraren hebben, vooral in teamverband, meer training gevolgd.

2.2.4 Trainers

Het afgelopen jaar hebben we de contacten met trainers uit de DCL-poule geïntensiveerd. Onderzoek in 2018 wees uit dat de scholing die de trainers bieden niet altijd aansluit bij de ambities van de scholen en niet duurzaam genoeg is. We startten een scholingsteam – bestaande uit Kunstloc-adviseurs – dat de trainers begeleidt bij het verbeteren van hun trainingen. Het team kijkt bijvoorbeeld mee bij het afstemmen van de vraag van de school en het aanbod van de trainer en zijn offerte. De trainers worden bewust gemaakt van de voordelen van co-teaching: een samenwerking met kunstvakdocenten voor de scholing van de leraar in de klas. De maatregelen werken: er zijn vorig jaar meer langdurige en duurzame trajecten gestart.

We hebben twee bijeenkomsten georganiseerd voor intervisie, ontwikkelingsgericht werken en netwerken. Afsproken is dat de trainers gaan kijken bij elkaars trainingen om zo kennis te nemen van de verschillende werkwijzen. Sommigen hebben elkaar gevonden en zijn naar aanleiding daarvan een samenwerking in langdurige scholingstrajecten gestart.

2.2.5 Culturele veld

In samenwerking met de trainers zijn we gestart met het ontwikkelen van een scholingsaanbod voor cultuuraanbieders en -professionals. Samen met intermediairs bereidden we eind 2019 een bijeenkomst voor het culturele veld en het onderwijs voor over co-creatie. Het doel van het samenbrengen van de twee groepen is cultuuraanbieders meer handvatten te geven om vaker in het onderwijs aan de slag te gaan. Voor de bijeenkomst meldden zich 150 geïnteresseerden aan. Door corona-maatregelen is de bijeenkomst uitgesteld.



We zijn begonnen met het opzetten van een netwerk van DCL-proof cultuuraanbieders.

Voor aanbieders die geïnteresseerd zijn in coaching on the job is een coachingstraject gestart, gekoppeld aan de DCL-basistraining.

Er hebben zich twee instellingen gemeld voor de (gemeenschappelijke) DCL-basistraining. Een daarvan is in 2019 met de training gestart.

In 2019 zijn vier kunstvakdocenten als co-teachers gestart. Zij waren in de klas mét de leraar, en soms samen met de trainer, aan het werk. Naar verwachting zijn in 2020 twaalf co-teachers beschikbaar die de DCL-basistraining hebben gevolgd.

Om de voordelen van co-teaching te delen met het culturele veld hebben de vier opgeleide co-teachers dertig bijeenkomsten in heel Brabant georganiseerd.



Voor trainers en co-teachers hebben we een intervisiebijeenkomst georganiseerd, met als doel kennisoverdracht (per doelgroep) en kennismaking (gezamenlijk).

Verder hebben we het afgelopen jaar onderzocht of er bij muziekdocenten draagvlak is om gezamenlijk scholing te ontwikkelen. Dit blijkt niet zo te zijn.

2.2.6 Erfgoedinstellingen

Erfgoed Brabant trainde afgelopen jaar 685 personen. Het aantal pabostudenten dat erfgoed-scholing volgt of door Erfgoed Brabant wordt begeleid bij een opdracht groeide licht. Het aantal scholingen voor leraren is flink gegroeid. Scholing van erfgoedinstellingen trekt wat aan, maar vooral in 2020 gaan meer trainingen plaatsvinden. In 2019 waren de meeste scholingsmomenten in het kader van een project. Hier deden (voornamelijk) vrijwilligers aan mee. Voor het vo zijn we gestart met een voorbeeldtraject bij twee colleges. De bulk van de werkzaamheden en de resultaten hiervan vallen in 2020.

De coachende houding die door het DCL-traject is ontwikkeld, heeft Erfgoed Brabant ook geholpen de leeropbrengst van hun scholingen te verhogen. Scholing van groepen pabostudenten of tijdens icc-bijeenkomsten leidde tot samenwerking met studenten en leraren. Dit mondde uit in meer adviesvragen én in een aantal co-creatietrajecten met ander partijen zoals erfgoedinstellingen en de creatieve sector.

2.2.7 Pabo's

Kunstloc begeleidde een deskundigheidsbevorderingstraject op de pabo in 's-Hertogenbosch. De pabo heeft het Cultureel Zelfportret geïmplementeerd in het gepersonaliseerd werken van hun eerstejaarsstudenten. Het docententeam wordt hierin het eerste jaar begeleid. In het tweede en daarop volgende jaar brengen de docenten de kennis verder binnen de eigen pabo en andere vestigingen. De ambitie is alle studenten over vier jaar met het portfolio te laten werken. Adviseurs van Erfgoed Brabant waren actief op alle pabo's in Brabant. Ze trainden pabostudenten bij het vak geschiedenis en de Post-HBO cultuurbegeleider. Kunstloc en Erfgoed Brabant waren beide betrokken bij de minor cultuureducatie.

2.2.8 Evaluatie

Scholen maakten in 2019 veel meer gebruik van het DCL-scholingsaanbod. We hebben anderhalf keer meer trainingen gegeven dan in 2018. Het inzetten van co-teachers heeft hiertoe bijgedragen. Evenals de stevigere rol van de trainers. Ze zijn meer eigenaar geworden van het gehele scholingstraject. Daar waar trainingen eerst vooral verkennend en inspirerend waren, zagen we langere trajecten met meer verdieping ontstaan.

2.3 Doel 3: Versterken van de relatie van de school met de culturele en sociale omgeving

Kunstloc rondde de lopende projecten succesvol af. Er zijn geen nieuwe projecten gestart. We hebben intermediairs bevestigd waar hun behoeften liggen. Ondersteuning van de lokale en regionale netwerken en deskundigheidsbevordering werden het meest genoemd. In 2020 gaan we daar vanuit Doel 3 dan ook op inzetten.

Erfgoed Brabant werkt met voorbeeldprojecten en begeleidingstrajecten aan doel 3. De lopende trajecten hebben leerpunten en successen opgeleverd. Bij een van de projecten hebben we ervaren dat de overdraagbaarheid en deelbaarheid van het project niet goed was geregeld. We leerden dat

we aan het begin van een co-creatietraject moeten vastleggen wie waarvoor verantwoordelijk is in relatie tot verslaglegging en kennisdeling. We hebben ook ervaren dat het van belang is de partners in co-creatietrajecten een gezamenlijk einddoel te laten formuleren en dat altijd iemand nodig is die de lead neemt.

Gedeelde verantwoordelijkheid was ook voor de adviseurs een leerpunt. Zij zijn soms snel geneigd alles op te pakken en uit te voeren om zo een andere partij te helpen. Maar bij een co-creatietraject moet je dingen bij de ander laten, je hebt gedeelde verantwoordelijkheid. Dat vraagt constant afstemmen over wat de rol en bijdrage van onze adviseurs is, en wat voor taak daar wel en niet bij past.

Blij zijn we met het project Pietertjespad in Vught waar de leerlingen écht volwaardig partner waren. Zij hadden een onmisbare rol in het geheel en daarmee is het project niet vóór hen maar mét hen gemaakt.



Basisschoolleerlingen op het Pietertjespad

3. DE CULTUUR LOPER IN HET VO

Het afgelopen jaar zijn weer stappen gezet om het vo meer te verbinden met DCL en de doelen van CmK. De DCL-terminologie is verbreed: we spreken nu over cultuurcoördinator en niet over icc'er en over leraar in plaats van leerkracht. Gebleken is dat het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal meer aandacht nodig heeft.

Om het vo goed te verbinden met CmK zijn intensieve visietrajecten nodig, omdat de onderwijs- en organisatiestructuren in het vo complexer zijn. Om de doelen te bereiken, is het belangrijk mee te bewegen op de energie en het tempo van een school. Hier besteedden we veel aandacht aan.

We ontwikkelden twee kunstcadeaus en een op maat aanbod voor twee vo-scholen. Het kunstcadeau is een methode van scholing waarbij samenwerking/co-creatie met de professionele kunsten centraal staat. Het doel is het verder uitdiepen en verwerken van de ambities onder begeleiding van kunstenaars, in plaats van een trainer of adviseur. We ontwikkelden de kunstcadeaus samen met Theater Artemis, Ruhrtriennale in Duitsland, Museum Voorlinden en Malik Ivan van Illustrategie. De scholing op maat behelsde een samenwerking met de AHK voor Vernieuwing CKV. Het doel was deze bestaande scholing beschikbaar te maken voor DCL-scholen en in lijn te brengen met de DCL-trajecten.

Twaalf vo-scholen werkten met DCL. De intermediairs vinden het coachen en begeleiden van de scholen intensief. De teams zijn groot en er is meer vakkennis dan op het po. Ook was er wat



verloop onder de intermediairs. Dit had te maken met een klein dienstverband (weinig uren), maar ook met het gebrek aan affiniteit met het vo. We hebben besloten onderzoek te gaan doen onder de intermediairs om hun behoefte aan bijscholing, intervisie, kennisuitwisseling, samenwerking en co-creatie te peilen.

We hebben vastgesteld dat om meer betekenisvolle kunst- en cultuureducatie voor vo-leerlingen mogelijk te maken, we meer:

- intermediairs met vo-ervaring en -affiniteit nodig hebben;
- trainers moeten aantrekken met vo-ervaring en scholingsaanbod moeten ontwikkelen dat aansluit bij vo-vraagstukken;
- ondersteuning/intervisie/scholing specifiek voor cultuurcoördinatoren moeten bieden;
- kennis moeten delen door voorbeelden van resultaat, proces en impact te laten zien.

We hebben gewerkt aan een betere afstemming met het vervolgonderwijs doordat we structureel in contact zijn met de vakdocenten en studieleiders van zowel de kunstvakopleidingen als de pabo's.

De adviseurs van Kunstloc hebben deelgenomen aan de landelijke vo-netwerkbijeenkomsten van het LKCA

4. REFLECTIE DOOR SAMENWERKINGSPARTNERS

Gemeenten en intermediairs reflecteren inhoudelijk op het jaar 2019 door het beantwoorden van vijf open vragen die elk jaar anders zijn. Dit om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de lokale CmK-aanpak. De antwoorden zijn door Kunstloc Brabant geanalyseerd en gerubriceerd.

Vraag 1. Schets maximaal drie van de hoogst gewaardeerde producten en/of diensten van DCL-aanpak.

Intermediairs geven het volgende aan.

Scholing

- Aanbod, trainers en 75% korting uit het CmK-budget.
- ICC-cursus met specifieke DCL-module en de rol van Kunstloc daarbij.
- Opleiden door Kunstloc van trainers en co-teachers in de DCL-aanpak.
- Scholing voor kunstvakdocenten.

DCL-adviseurs en rol naar intermediairs

- Persoonlijk aanspreekpunt, laagdrempelig, benaderbaar.
- Algemene dienstverlening: meedenken, vragen beantwoorden, breder perspectief schetsen.

Provinciale en regionale bijeenkomsten

- Provinciale themabijeenkomsten: leerzaam, inspirerend, delen.
- Regionale netwerkbijeenkomsten met ondersteuning van Erfgoed Brabant en Kunstloc.
- Betrokkenheid bij het opzetten van het Magazine Cultuureducatie van regionetwerk Midden-Noord.



Een van de instrumenten: reflectiekaarten

Structuur en instrumenten

- Overzichtelijke DCL-structuur en stapsgewijze aanpak als houvast.
- Instrumenten: ambitie- en kommagesprek, reflectiekaarten, website en indicaTORENSpel.
- Verbetering en doorontwikkeling van DCL waarbij Kunstloc het initiatief/voortouw neemt (een rol die intermediairs zelf niet kunnen nemen).
- Ruimte en tijd om eigen, individuele schooltrajecten in te richten.

Vraag 2. Schets maximaal drie dringende wensen t.a.v. producten en diensten van DCL die je op korte termijn gerealiseerd wil zien worden.

De intermediairs waren t.a.v. de wensen veel minder uniform in hun opvattingen dan bij vraag 1. Globaal zijn de wensen in enkele categorieën onder te brengen:

DCL-traject

- Flexibiliteit in DCL-(tussen)stappen; meer maatwerk gewenst.
- Aanpassing van DCL-stappen vanaf stap 6.
- Meer uitdagende werkvormen aandragen om teams mee te nemen.
- Snellere doorloop van de stappen voor nieuwe leraren die later aanhaken.
- Afstemming van DCL op De Culturele Ladekast.
- DCL-competenties integreren in (lokale) kunstmenu's: organiseer een conferentie met vakmensen.

Scholing

- Vernieuwing ICC-cursus: CZP opnemen, modulair maken, follow-up voor cultuurcoördinatoren die de cursus lang geleden volgden.
- Meer mogelijkheden voor individuele leraren (los van de stap waarin de school zich bevindt); toegankelijk maken voor niet-DCL-scholen en aanbieders.
- Ontwikkelen van bijscholing voor kunstvakdocenten.
- Kennismaking intermediairs met trainers, t.b.v. de ondersteuning aan trainers.
- Scholingsaanbod minder abstract omschrijven: weten wat te verwachten om eenvoudiger keuzes te kunnen maken.
- Administratief proces bij scholingsaanvragen vereenvoudigen.

Instrumenten

- Website: betere toegankelijkheid, doelen/indicatoren vereenvoudigen, meerwaarde van digitaal vullen van vorderingen wordt niet altijd gezien.
- Follow-up voor ervaren DCL-scholen ontwikkelen.
- Aandacht voor vertaling van ambities naar activiteiten.
- CZP meer aandacht geven en breder toegankelijk maken.

Bijeenkomsten

- Uitwisseling met de praktijk van intermediairs intensiveren.
- NICE-bijeenkomsten: gepleit wordt voor zowel zonder als juist samen met aanbieders.
- Bijeenkomsten openstellen voor vo-intermediairs.



Overig

- Meer aandacht voor individuele leraren t.b.v. draagvlak, betrokkenheid en verankering.
- Meer betrekken bij DCL van: vakdocenten in de klas (werkdruk gelden inzetten) en aanbieders.
- Doorgaande leerlijn en activiteitenplan: leerlijn met creativiteitsontwikkeling én vakvaardigheden ontwikkelen.
- Aandacht voor verbinding binnen- buitenschools (ook vroegschool), met name op icc's met aansluiting op het sociaal domein.



Tijdens de VO-inspiratiedag 2019

Vraag 3. Wat heeft de gemeente met deelname aan CmK willen bereiken en wat is daarvan inmiddels gerealiseerd?

Veel gemeenten zien voor zichzelf vooral een faciliterende rol weggelegd, met een bepaalde focus.

Curriculum van scholen

- Structurele verankering/borging van cultuureducatie: Fundament, integraal en vanzelfsprekend onderdeel.
- Kwaliteitsverbetering: door scholing aan zowel onderwijs als aanbieders.
- Aandacht voor visie, bewustwording en verantwoordelijkheid in het eigen tempo van de school.
- Activiteiten in een doorlopende leerlijn: brede kennismaking, maar ook met accent op één discipline zoals muziek.
- Doelen van de regeling zijn ook de doelen van veel gemeenten.

Gerealiseerd

- Leraren zijn deskundiger geworden.
- Verantwoordelijkheidsbesef en bewustwording nemen toe.
- DCL draagt bij aan het realiseren van gemeentelijke doelen.

Bereik

- Veel gemeenten vinden het bereik van alle of zoveel mogelijk scholen van groot belang.

Gerealiseerd

- In de helft van de gemeenten is dit doel volledig of grotendeel gerealiseerd.
- Startende gemeenten geven aan dat dit een streven is en dat de deelname toeneemt.

Intermediair

- Cruciale rol van de intermediair bij het realiseren van gestelde doelen wordt benadrukt: kernwoorden als onmisbaar, versterkend en loketfunctie worden gebruikt.

Samenwerking

- In veel gemeenten is samenwerking met de lokale culturele omgeving een belangrijk doel.

Gerealiseerd

- Samenwerking is sterk verbeterd in de meeste gemeenten.

Overig: deelname draagt bij aan:

- leefbaarheid en een cultureel aantrekkelijke gemeente;
- verbinding met het sociaal domein;
- talentontwikkeling;
- kennisdeling.



Vraag 4 A) Is de intermediaire functie cultuureducatie binnen de gemeente geborgd en B) Hoe wordt deze rol door het lokale onderwijs- en cultuurveld gewaardeerd?

Geborgd

- Ja, veelal via reguliere subsidie aan een culturele instelling. Van de 47 gemeenten geeft 89% aan dat de functie geborgd is.
- Uitsluitend via de CmK-regeling: 2 gemeenten.
- Vooralsnog wel of nog niet: 3 gemeenten.

Waardering

- Zeer gewaardeerd door scholen, veelal ook door het culturele veld (deskundig loket, aanspreekpunt, sparringpartner, verbinder en aanjager): meer dan 50% geeft dit aan.
- Goed/positief/veel waardering/geeft continuïteit en voorziet in een behoefte: 47% geeft dit aan.
- Overig: pas gestart/nog wisselend beeld.

Vraag 5. Schets eventuele overige inhoudelijke aandachtspunten en/of resultaten in 2019.

De antwoorden van intermediairs en gemeenten zijn onder te verdelen in gewenste aandachtspunten en resultaten.

Aandachtspunten

Scholen

- Blijvend werken aan draagvlak, procesgericht werken en professionaliteit.
- Integreren van doorlopende leerlijnen.
- Nieuwe verbindingen vanuit DCL: met thematisch werken, amateurkunst, sociaal domein, naschools/vrije tijd en met niet-DCL-scholen.
- Omgaan met werkdruk en personeelwisselingen: invloed op de ruimte, tempo, continuïteit en budgetbesteding.
- Betrek vo en vso meer

Intermediairs

- Nauw betrekken bij de vervolgregeling CmK3.
- Meer formatie is nodig bij voortdurende uitbreiding van taken.

Gemeenten

- Nauw betrekken bij de vervolgregeling CmK3.
- Blijvende aandacht van politiek en schoolbesturen is nodig.
- Meer uitwisseling tussen intermediair en gemeente, w.o. monitoring resultaten.
- Scherp blijven op de doelstellingen van de CmK-regeling.
- Het culturele veld/aanbieders meer bij CmK betrekken.

Resultaten/opbrengsten (vanuit alle betrokkenen)

- Trots op gerealiseerde activiteiten en resultaten (zeer vaak genoemd).
- Gemeenten kijken kritischer naar de eigen rol.
- Blij met CmK en de aankomende verbreding van CmK3.
- Belangrijke rol van de intermediair bij monitoring, proces en continuïteit wordt bevestigd.
- Het bereik is weer toegenomen.



5. BEREIK EN PRESTATIECIJFERS

In 2019 zijn drie deelnemende gemeenten gefuseerd en als één gemeente doorgegaan met CmK. Hiermee kwam het totaal op 47 deelnemende gemeenten, waar 46 lokale of regionale intermediairs worden ingezet. In enkele grotere gemeenten werken meer intermediairs, terwijl één intermediair soms in meer kleine gemeenten actief is. De intermediairs worden ondersteund door twee DCL-adviseurs van Erfgoed Brabant en tien DCL-adviseurs van Kunstloc Brabant.

Bereik	Prognose 2019	Eind 2019
Scholen po	336	328
Scholen so-sbo	13	14
Scholen vo	13	12
Leerlingen	72.929	88.460
Medewerkers scholen	4.032	5.981
Educatief medewerkers cultuur	375	767

In de tabel zijn de prognose uit de subsidieaanvraag CmK 2017-2020 en het bereik eind 2019 opgenomen. Het aantal po-scholen bleef iets achter, doordat scholen fuseerden. Niettemin is het aantal ten opzichte van 2018 met 25 scholen gestegen van 303 naar 328.

Zowel het aantal medewerkers van scholen als het aantal educatief medewerkers cultuur ligt beduidend hoger dan onze prognose. Mogelijke oorzaak: steeds meer scholen nemen met het hele team deel en werken met steeds meer lokale aanbieders samen. Ook het aantal trainingen en scholing met co-teachers nam in 2019 sterk toe.

Het aantal vo-scholen liep door enkele fusies van vijftien terug naar twaalf, maar geen enkele vo-school is in werkelijkheid met deelnemen gestopt.

6. MONITOREN EN EVALUATIE

De uitkomsten van de DCL-evaluatie 2018 zijn intern besproken en hebben geleid tot het voornemen van een aantal inhoudelijke aanpassingen van het DCL-traject en instrumentarium. In het najaar zijn Erfgoed Brabant en Kunstloc Brabant met onderzoeker Ria Timmermans gestart met de voorbereidingen van de monitor 2020 en het opstellen van de vragenlijst.

7. NIET-BESTEDE MIDDELEN

Ook in 2019 kwam het grootste deel van de niet-bestede middelen voor rekening van gemeenten. Van de 47 gemeenten hebben er 37 gebruik gemaakt van de mogelijkheid middelen door te schuiven naar 2020. Die bedragen varieerden enorm per gemeente, maar het totaal ging van € 518.000 in 2018 terug naar € 495.000 in 2019.

Vrijwel alle gemeenten geven aan erop te vertrouwen dat het beschikbare budget eind 2020 zal zijn besteed. Veel genoemde redenen voor de onderbesteding:

- een tragere ontwikkeling op de scholen dan verwacht. Dit was vooral te wijten aan de toenemende werkdruk en het personeelstekort;
- scholen blijken erg voorzichtig te zijn met het besteden van CmK-budget. Men wordt hierin lokaal extra begeleid, geadviseerd en gestimuleerd.



8. BETROKKEN PABO'S EN KUNSTVAKOPLEIDINGEN

Fontys Hogeschool Kind en Educatie in Tilburg, 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Veghel
 Fontys Hogeschool voor de Kunsten in Tilburg
 Fontys Lerarenopleiding Tilburg
 Pabo Avans Hogeschool in Breda
 Pabo Hogeschool de Kempel in Helmond

Gemeenten die deelnemen aan CmK 2017-2020 peiling januari 2019

